

VELIKE OLUJE*

Psihološki su sasvim obrazložene pojave zanimanja i čuđenja. Osobito, kad je po srijedi velika ideja, ličnost, pokret; objavljenje nepoznatoga, nadilaženje očekivanoga. Nek se kroz te konture ljudske veličine, snage i postojanosti jasno opazi ili barem nazre nedokučiva sila Božanstva, zanimanje se i čuđenje pretače u priznanje, hvalu i poklon.

Nešto slično doživljavamo pred Ustanovom Družbe Isusove.

Već u povijesti svijeta znači ona mnogo. Diže se i prestiže tolike druge pokrete, svoje vrijeme češće optače novim nazorima i zamjetljivo pokreće poglum novovjeke povijesti.

U povijesti Crkve znači ona još i više. Approbata od neprevarljivog Božjeg Namjesnika nosi pečat Božjega odobrenja. Rođena u krilu Kristova mističnog Tijela vrši kao organ u organizmu važne funkcije, s kojih brže, sigurnije i obilnije teče milost u kapilare katoličkih duša.

O Družbi Isusovoj ili Isusovačkom Redu nisu Hrvati, Bogu hvala, savršeno nepoučeni. Znanstveni radovi O. Miroslava Vanina, Prof. Franje Fanceva, Vj. Štefanića i drugih — obdariše nas čitavim svescima (»Vrela i Prinosi«) o životu i radu Družbe Isusove u Hrvatskom Narodu. Ali taj posao otkapa iz prošlosti samo hrvatske Isusovce, a ne dohvaća djelovanja D. I. u stranim zemljama.

Izišlo je doduše prije četiri godine krasno djelo Francuza Gaetana Bernovillea pod naslovom »Isusovci«. U njemu je vrsni moderni pisac na dvije i po stotine stranica sažeo osnutak, srž i najbitnije značenje Reda, same Ustanove i njihovu (načelnu) aplikaciju. Nu zastor Isusovačke povijesti podignut je tek od časa k času, kad je valjalo kao opipljiv dokaz načelu izvesti na svijetlo činjenicu.

Prema tome, povijest cijelog Isusovačkog Reda bila je za većinu Hrvata ignotum x — poznata baš toliko, koliko i Sumerska kultura . . Kad bi se šlogod o Isusovcima šapnulo, ovijalo bi se to najprije u ovoje maskirane uzavrelom fantazijom, koja je u framasunskim djelima nalazila potpune, »predratne« obroke za sve moguće i nemoguće kombinacije. Rijetki su naši ljudi mogli posegnuti za čestitim stranim Povijestima D. I. (Rose, Bruckera, Carayona, Albersa pa i Crétineau-Jolya), a još se rjedi doista prihvatitše takova studija. Stoga je ovo novo djelo ne samo darovano sa strane D. I., nego je iščekivano i moljeno nijemim prošnjama predrasuda i neznanja, što se uvuklo i sakrilo u bezbrojne dobre duše.

O čemu nam priča prevedeno dvosveščano djelo američkog Isusovca O. Tome Campbella?

O povijesnom početku, životu, radu, kuburenju, uspjehu i neuspjehu, napredovanju i zastoju, ukinuću i ponovnom uspostavljenju Družbe Isusove. Ono počinje s osnutkom, penje se uz povijesnu uzbrdicu gotovo do naših dana, spustivši se i u sam ponor isusovačke smrti (1773) — s nakanom, da što kraće,

* Pod tim naslovom donosimo opći prikaz i kratki izvadak iz knjige: T. J. Campbell: *POVIJEST ISUSOVAČKOGA REDA*, preveo Dr. Petar Čule, izdala Knjižnica Života, I. sv. 496 str., 65/90 Kn; II. sv. 528 str. 80/105 Kn.

ali ne prekratko, i što stvarnije, ali ne suho, prikaže pred našim duhom legije časnih muževa, skupine ljudi, različitih pokreta i inicijativa, djela i posebničkih i zajedničkih.

Pisac uglavnom plovi strujom vremena i pod zajedničkim naslovima (evo ih nekoliko: Početak i osnutak, Do na kraj zemlje, Znamenite ličnosti, Engleska misija, Japan, Velike oluje, Borba perom, Kultura, Pombal, Choiseul, Smrtni udarac, Opća uspostava reda, Jedno stoljeće nesreća, Moderne misije, Školstvo, Književni rad, Pape i D. I.) prikazuje toliko zanimljivih, koji puta dramatskih, pa i tragičnih prizora, da sva ta proživljena istinita povijest zvuči kao najnapetiji roman ispisan krvlju i znojem kroz posljednja četiri vijeka. Pomislite. Već je sam početak Reda inauditum quid — nečuvena novotarija. Osnivač zabacuje sve nuzgredne običaje i samostansko-monaški način života dotadanih redova. Od njegova načela ne odstupa Družba nijednom u povijesti. Ta vanjska pogodnost neke divne Božje slobode povezana s općenitom i sveobuhvatnom svrhom goleme nove organizacije — razjurila je odmah na početku članove na sve četiri strane svijeta. Lutalačka praksa prati Družbu kroz njenu povijest.

Bezbrojna su područja Isusovačkog djelovanja. Uzvišeno duhovno vodstvo svetačkih duša; duhovništvo na vladarskim dvorovima; uzgoj u organizacijama, zavodima i školama; misionarske ekskurzije u stilu najslikopisnijih »pripovijedaka sa Zapada«. Ne vode ta putovanja isusovačke misionare tek na pristupačne indijske, japanske, kineske i američke obale. Ne, Isusovci se zalijeću u dubinu američkih prašuma (Marquette, Anchieta, Fields...) i veru se kroz tibetske gudure (de Andrada, Gruber, Roth...) ili se na uskim čamcima dohvaćaju vrtoglavo udaljenih otoka, razasutih pučinom Pacifika. Za sve te ljude mogli bismo se poslužiti opisom, kojim je O. Campbell orisao rad P. de Smedta. Kroz njegov život, kaže, »redaju se prizori u brdima i šumama; izmjenjuju se oluje nasred Pacifika s još strašnijim tišinama; sad ga vidimo u vijeću s indijanskim poglavcima, sad u razgovoru s Papama i predsjednicima i kraljevima i nadbiskupima i velikim državicima i vođama Mormonaca, uvijek i isključivo u crkvenim poslovima«. Važna je posljednja rečenica. Sav je isusovački napor uložen u to, da Crkva što prije i uspješnije mogne zavladata svim dušama.

Drugi nas Isusovci opet zapanjuju neprotumačivom prikovanošću i stalnošću radeći čitav život oko pisanja knjiga, držeći obične seoske i gradske kateheze, zakopani u stotine, rekli bismo, sitnijih poslova. Nu — o ovima povijest prilično škrto govori (izuzev svete samotnike, na pr. Sv. Alfonza Rodrigueza).

Na stotinama i hiljadama ličnosti podignuta je zgrada velikih pothvata, zajedničkih misija, akcija s mnogo akcionera.

Čovjeka se silno dojmi opći pogled na azijske, afričke i američke misije; pa neslućeni razvoj isusovačke nauke; pa presjek družbine duhovnosti od Egzercicija Sv. Ignacija do modernih Lippertovih i Plusovih spisa; pa zajedničke patnje i slom čitavog Reda (osim ruskog i pruskog ogranka, što ga je učuvala, — o pakosti ljudska i Providnosti Božja! — ista masonerija, koja je na Zapadu usmrtila Družbu). Kad uz to znamo, da se svaki kamen uložen u zidanje silne redovničke zgrade žrtvuje dragovoljno i svijesno, možemo barem naslutiti jakost organizacije s naravne strane. Ne valja misliti, da se radom za zajedničke, opće, Crkvene, Kristove i Božje interese član Družbe slijeva u neko bezvoljno »mrtvo more«. Naprotiv, svaki pojedinac gleda, kako bi privatnom inicijativom što prije ostvario Pavlovu viziju: Isus Krist sve u svemu!

Takav ideal, toga povijest ne taj, otplaćuje svaku žrtvu. I žrtvu života. Odatle izbija zagonetna spremnost, koja prati na mučilište ne samo pojedince, nego i čitav Red. Odatle tolika žilava nastojanja, da se nitima milosti ovije i duša vladara i duša gubavca. Odatle ona snaga i neumoljiva strogost poglavara, kad su u pitanju načela i Ustanove (Aquaviva, Fortis...). Odatle nepresušiv izdan dinamizma i poticaja, s kojih taj strašni stroj i danas živi, trpi i — pobjeđuje.

Eto, o svemu tome pripovijeda nam Campellova knjiga.

O samoj bi se knjizi moglo ispisati možda još veće djelo kritičkih nadopuna i napomena onome, što je napisano. A moglo bi se isto tako udesiti djelo o svemu, što ovdje nije ni spomenuto. (O hrvatskim Isusovcima na primjer ne dobivamo iz obadva sveska ni najpotrebnijih podataka). Nije to znak nedostatka knjige, već preobilnog materijala. Djelo od hiljadu stranica, kao ovo, može iznijeti puno stvari, ali ne sve. Skolastici bi rekli: totam rem, sed non totaliter. Ipak je mnogo, znamo li i ovo.

Campbellova knjiga, vidjet ćete i sami, budete li je čitali, nije odveć prošarana poput brojnih ostalih povijesti brojkama. U njoj prevladavaju činjenice, sinteze, kritički pogledi. A sve je to, pisac ne želi toga prešutjeti, svrstano oko stožernog motiva — ljubavi. On ljubi Red, što ga prikazuje, i zato ga prikazuje s nekom sinovskom razdraženošću. Ne potkopava time objektivnosti djela. Bože sačuvaj! Poznatim američkim realizmom otkriva i obasjane i zasjenjene stranice Družbine povijesti. Neumoljivom iskrenošću iznosi poglavlja o nedostacima uprave, neposluhu pojedinaca i otpadima.

Spomenimo na koncu literarne odlike djela: zbiljenost, logičnu jasnoću i lakoću, koja nas diže nad suhe povijesne istine — pa nam kroz prizmu duhovitosti i esejističke ljepote pušta u dušu najdraže dojmove. Takovu načinu pisanja odgovara veoma ukusna i moderna vanjska oprema.

Djelo je važno. Tko želi o Redu D. I. znati nešto stvarno i autentično, neka uzme ovu knjigu i češće prelistava njene stranice. Tako će bolje i potpunije upoznati i samu povijest Crkve Kristove.

Sažmimo sve u jedno: to je krepka hrana ugodno i lagano priugotovljena.

Dne 19. veljače 1581. bi izabran za generala Družbe Klauđije Acquaviva s 32 glasa od 51. Njemu tada nije bilo još punih 38 godina. Papa se začudio tomu izboru, no budućnost je pokazala, da je izbor bio providencijalan. »Nijedan drugi«, kaže Bartoli, »nije bio uzdignut na tu čast, koji bi pružao jačih ili brojnijih znakova, da njegov izbor dolazi od Boga, a isto možda i nijedan drugi, izuzevši sv. Ignacija, nema više prava na zahvalnost Družbe niti je više doprinio, da Družba postigne svrhu, radi koje je osnovana, nego Acquaviva«. On je bio najmlađi sin vojvode od Atria. Rodio se u Napulju g. 1543. Mladost je proveo u očinskoj palači, pa stoga jedva da je o Družbi više čuo nego samo imena nekih drugih sv. Ignacija. Ali kad mu je bilo dvadesetak godina, poslaše ga u Rim u jednom obiteljskom poslu. Tu je on pobudio toliku pažnju, da su ga zadržali na svom dvoru, najprije Pavao IV., a onda i Pijo V., obojica zaneseni velikim sposobnostima njegova uma i srca. Tu je on prvi put došao u dodir s Isusovcima. Kristofor Rodriguez, Ivan Polanco i Franjo Borgia često bi dolazili u audijenciju Sv. Ocu. Slušajući njih, kako govore o Božanskim stvarima, mladi Acquaviva osjetio je također naklonost prema njima, da je stao ispitivati njihov način života i pravila, po kojima oni žive. Osjetio je poziv, da im se pridruži, ali je začas oklijevao, jer mu je bila osigurana kardinalska čast. Konačno se ipak odluči i nakon Papine Mise na svetkovinu sv. Petra pade na koljena pred Borgijom i zamoli, da ga primi u Družbu. Kad je to čuo Papin legat Ormannelto, uskliknuo je: »Apostolski kolegij izgubio je svoj najljepši ures.«...

Najveća usluga, što ju je Acquaviva iskazao Družbi i radi koje će ona uvijek blagosliviti njegovu uspomenu, jest ta, da je on spasio Družbu od uništenja u borbi, koja je trajala 30 godina njegova generalata i u kojoj je on imao protiv sebe Pape, kraljeve i knezove skupa sa strašnim auktoritetom španjolske inkvizicije, i što je još od svega najgore, bilo se udružilo nekoliko nezadovoljnih članova reda, koji su se poslužili najgorim spletkama, da potpuno izmijene karakter Družbe i da joj otmu njezin katolicitet, koji sačinjava njezinu slavu i njezinu moć. . .

. . . Ali najslavnija Acquavivina borba bila je ona, koju je vodio unutar u samoj Družbi protiv jednoga organiziranoga pokreta, koji je išao direktno za tim, da uništi veliko djelo sv. Ignacija. Ta borba predstavlja jednu vrst ljage u sjajnoj historiji Reda. Ali ipak ne treba da toga prešućujemo ili poljepšavamo ili prekrivamo, jer nesamo da nam ta borba otkriva majstorski način Acquavivine uprave, nego također u divnom reljefu iznosi veličanstvenu otpornu snagu same organizacije.

Španjolski Isusovci bili su silno uzbuđeni, kada je Papa spriječio, da španjolska uprava ne postane u Družbi trajnom. Psihološki razlog za njihovo uzbuđenje ležao je u tom, što je prosječni Španjolac onoga vremena bio uvjeren, da je jedina Španjolska imuna od krivovjerja. Činjenica je, da su tada svi evropski narodi, izuzevši Irce, bili zaraženi krivovjermem. Stoga je moguće, da je kriva lojalnost prema Crkvi potakla izvjestan broj španjolskih Isusovaca, da organiziraju zavjeru s namjerom, ili da učine Družbu isključivo španjolskom ustanovom ili da je poruše. Za mnoge će biti neugodno otkriće, da je začetnik toga morskog plana bio o. A r a o z, nećak sv. Ignacija. A s t r a i n' (II, 101.) se žaca priznati to, ali dokumenti, koji su mu bili pri ruci, jasno to vele. On navodi pisma, koja pokazuju, da se je Araoz čak i za života sv. Ignacija tužio na rimsku administraciju, ali je svu krivnju svaljivao na P o l a n c a. Njegovo se je nezadovoljstvo još jače očitovalo pod Lainezom, kad je on zastupao mišljenje, da se ne bi smjelo birati generala doživotno; da bi se provincijali i rektori imali birati kao i u drugim Redovima; da bi Španjolska trebala imati svoj generalni kapitul, koji bi ravnao njezinim poslovima, i nesamo da nijedan stranac ne bi smio biti članom španjolske provincije, nego čak da španjolski Isusovci ne bi smjeli imati nikakvih veza s Nešpanjalcima u drugim provincijama Družbe. Čovjek bi teško vjerovao, da bi jedan Isusovac mogao zastupati jedan ovakav »Knownothing-izam« (nepoznavanje nikoga drugoga osim sebe), ali dokumenti pronađeni među Araozovim papirima nakon njegove smrti i previše jasno to posvjedočuju. Među ostalim stvarima nalaze se tu i prikazi o Araozovoj opoziciji prema Lainezu, Franji Borgiji i Nadalu. Te je izvještaje vrlo neugodno čitati.

U jednom pismu pronađenu od Antuna I b á n e z a, vizitatora toledske provincije, Araoz iznosi ove prijedloge: »1) Moramo

poslati peticiju Papi i tražiti, da svi religiozni redovi u Španjolskoj imaju svoja španjolskoga generala, koji ne bi zavisio o generalu u Rimu, da se tako izbjegne pogibelj hereze. 2) Nijedan Španjolac, koji živi izvan Španjolske, ne može biti izabran za generala, komisara ili vizitatora u Španjolskoj. 3) Kako svaki narod ima svoje posebne običaje i navike, ne bi smjeli da se međusobno miješaju. 4) Generalne kongregacije (skupštine) dovode delegate u položaj, da rade kao špijuni za neprijatelja. 5) Kralj treba da piše kardinalu protektoru religioznih redova, da se ne protivi ovom planu«. Druge su dokumente pronašli španjolski Isusovci među papirima Ormanetta, madridskoga nuncija, koji je umro 17. lipnja 1577. Tu se traže drastične promjene u različiti stepena, u načinu izbora starješina, u otpuštanju iz Reda i sličnim stvarima. Pisac Ormanettovih papira ne može se sa sigurnošću utvrditi. Sumnjalo se na o. Soliera, i neko vrijeme čak i na Ribadeneiru, koji je u to vrijeme zbog zdravstvenih razloga boravio u Madridu, pa je sa Solierom običavao često zalaziti u nuncijaturu. Slijedeće se godine uvidjelo, da je sumnja protiv njega bila neosnovana. Činjenica je, da je on kasnije pisao protiv urote i sastavio sjajnu apologiju Družbe. Da je kralj Filip bio upućen u sve te događaje, vidi se iz izvjesnih opazaka, što bi ih prigodimice znao učiniti, kao na primjer: »Vaš general ne zna upravljati; mi trebamo imati u Španjolskoj jednoga starješinu, koji ne bi zavisio o generalu; mi ovdje imamo sposobnih ljudi: Ribadeneiru i druge, itd.« . . .

U prvim godinama Acquavivina generalstva nije se još javno očitovao ovaj duh raskola, premda se je u Španjolskoj mnogo u potaji rovarilo od strane nekih nezadovoljnika i inkvizicije. Ipak su četiri osobe prouzročile mnogo jada svojim starješinama, a to su bili: Dionizije Vasquez, Franjo de Abreo, Gonzal Gonzalez i Henrik Enriquez. Za njima su se povelj Alfonso Polanco, nećak glasovitoga Polanca, Josip de San Julian, Diego de Santa Cruz i izvjestan broj neuglednih ličnosti, čija imena nije potrebno navadati. U pozadini su stajala dva muža od zamašne važnosti: Mariana, čiji su spisi nanijeli Družbi toliko nepravilika, i Josip de Acosta. Jouvancy u svojem »Epitome«³ i Prat u svom »Ribadeneiri«⁴ pribrajaju ovamo i Jeronima de Acosta. Ali prema Astrainu oba spomenuta historičara su u zabludi kako u pogledu Jeronimova karaktera tako i u pogledu njegovog sudjelovanja u zavjeri. Iстина, bila je pala i na njega sumnja, da je upleten u zavjeru, ali je ta sumnja brzo raspršena kao i kod Ribadeneire. Manuel López bio je vrlo sumnjiv, jer je bio Araozov prijatelj i štovatelj i jer nije, premda je bio najstariji član u provinciji, nimalo podupro branitelje Družbe. Ipak je on nakon dovršene borbe pristao uz pobjednike.

³ Epitome historiae Societatis Iesu (1540—1616), izdao o. Karlo Waldeck, Gent 1853 (4 sveska).

Međutim je Enriquez na temelju lažnih optužba izradio kod inkvizicije, da ona zbog različnih krivica zatvori oo. Marcena, Lavatu, Lópeza i glasovitoga Ripaldu. Inkvizicija je također protjerala druge Oce iz Valladolida i Kastilije te zatražila bule, privilegije i »Ratio studiorum« Družbe. Rezultat istrage su suci predložili kralju, a onda je inkvizicija zatražila sve primjerke spomenutih dokumenata, što su ih Oci imali (Astrain, III, 376). Dovle je postupak inkvizitora bio pravilan. Ali oni pođoše korak dalje, i to je srušilo zavjeru, u kojoj su oni svijesno ili nesvijesno učestvovali. Pod prijetnjom ekskomunikacije zabraniše oni jednoj skupini od 30 Isusovačkih misionara, koji su se spremali u Transilvaniju, da ne smiju napustiti Španjolske. Kao razlog su naveli inkvizitori, da oni izlažu pogibelji svoju vjeru polazeći na taj pothvat. Zavjerenik Henrik Enriquez predložio je taj bezumni postupak. Kad je Siksto V., koji je tada bio Papa, saznao za taj nalog, poslao je inkviziciji tako snažan ukor, da je ova odmah povratila sve konfiscirane papire i pustila na slobodu zatvorene bogoslovce, nakon što su dvije godine proveli u tamnici!

Ali protivnik još nije bio svladan. Anonimne peticije stadoše u velikom broju stizavati na inkviziciju. »Sve su one«, kaže Astrain, »nosile pečat zajedljivog Vasqueza, rigoriste Gonzaleza, lukavog Enriqueza i melankoličnog Abreo-a«. Starim zahtjevima nadodan je sada i jedan novi, naime da bi jedan službenik inkvizicije pregledao Družbu. Napokon opazili su se Vasquezovi prsti na provincijalnoj skupštini 1587., gdje se je jednoglasno zatražio saziv generalne skupštine (kongregacije) i zamolio prokurator za španjolske provincije. Međutim bio je predobiven Filip II., koji je podupro molbu, da se izašlje jedan inkvizitor kao vizitator. I bi određen za taj posao nitko drugi nego D. Jeronim Manrique, biskup od Kartagene. Taj izbor dokazuje, da ti buntovni Isusovci nisu imali one oštroumnosti, koja se obično pripisuje njihovoj braći. Jer osim toga, što je to u sebi ružno, da jedan neprijateljski raspoložen i jedan vanjski čovjek vodi istragu, slučaj je htio, da je Manrique imao za sobom vrlo nelijepu prošlost, pa kad je na to bio upozoren Siksto, čitav taj luđački naum sam od sebe propade, a kralj Filip priznade, da je tu poražen.

Sve ove pojave dovele su konačno Siksta V. do uvjerenja, da mora biti u korjenu same Družbe nešto što nije u redu, pa je zato izdao nalog Zboru sv. Oficija (Rimskoj inkviziciji), da ispita Konstitucije. Acquaviva je protestirao, da je nepravedno suditi jedan Red po anonimnim spisima, od kojih su mnogi falzifikati samo jednoga čovjeka; a k tomu u tim spisima navode se nedostaci ne s namjerom, da se poprave, već da se sam Red radikalno promijeni. Obzirom na prijedlog, da se zavede kapitularna uprava, upozori on, da bi otale nastale mnoge nezgodne posljedice kao slavohlepnost, simonija, popuštanje discipline i slično, a posebno je naglasio činjenicu, da je

sam Siksto pred malo vremena tražio, da se u Francuskoj postave talijanski poglavari. On uvjeri također Papu, da bi ekskluzivnost, koju zagovaraju Španjolci odbijajući članove iz drugih zemalja, ubrzo štetno djelovala i na same špajolske provincije, konačno, kapitularna je uprava u misijskim zemljama fizički nemoguća i ona bi raskinula cijeli Red. I doista, kad je kardinal Colonna spomenuo Papi riječ »kapitularan«, Njegova je Svetost dometnula: »Ja ne želim kapitula u Družbi. Imali biste po jedan kapitul u svakom gradu i u svakoj obitelji; a to se ne podudara s Isusovačkim sistemom«.

Otac Klaudije Acquaviva umro je 31. siječnja 1615., nakon 34 godine generalstva. Njemu se imaju pripisati nesamo svi veliki pothvati poduzeti od g. 1580., nego velikim dijelom i onaj duh, koji je prožimao Družbu sve do naših dana i koji će, kako se nadamo, Družba uvijek zadržati. Neobična vještina i duševna ravnoteža, s kojima je on vodio Družbu kroz pogibelji, što su nastajale za Družbu od kraljeva i knezova, od krivovjernika i pogana, od viših crkvenih sudišta i moćnih vjerskih organizacija, a najviše od makinacija nelojalnih članova samoga Reda, zadužuje sve Isusovce, da ga oduševljeno ljube i da mu se dive, a njemu daje neosporno pravo na onaj naslov, što ga on nosi, »spasitelj Družbe«. On nije bio nipošto osoran i strog, kako ga katkada optužuju, nego je bio nevjerojatno blag i velikodušno milostiv. Pripovijest o 40 profesa Otaca, koji da su bili otpušteni iz Družbe radi veza sa Vasquezovom bunom, prosta je bajka. Sveukupni broj zavjerenika tom prilikom nije bio veći od 28, a samo nekolicina njih bili su istjerani. A u svakom slučaju, kazna izrečena proti njima, kakvagod ona bila, nije djelo Acquavive nego glavne skupštine Reda. Zapravo Acquavivin postupak je u oštroj suprotnosti s postupcima sv. Franje Ksavera, koji je vlast izгона dao čak i mjesnim poglavarima, pa nam je skoro žao, da Ksaverski nije imao prilike postupati sa svojim zemljacima u ovom slučaju. Treba također imati na pameti, da se je onaj veliki eksodus iz Družbe, koji se je odigrao u Portugalskoj, dogodio prije Acquavive i da za nj snosi krivnju nerazboriti način postupanja Simona Rodriguesa.